

SXEDIO.FP3

15.1.1950: Η ΨΗΦΟΦΟΡΙΑ ΣΤΙΣ ΠΟΛΕΙΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΥΠΑΙΘΡΟ ΣΤΟ ΔΗΜΟΨΗΦΙΣΜΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΚΥΠΡΙΩΝ ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΜΕ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ. ΣΤΟ ΔΗΜΟΨΗΦΙΣΜΑ ΨΗΦΙΖΟΥΝ ΚΑΙ ΤΟΥΡΚΟΙ, ΑΡΜΕΝΙΟΙ, ΛΑΤΙΝΟΙ ΚΑΙ ΜΑΡΩΝΙΤΕΣ

Μεγάλο ρόλο στη διενέργεια του ενωτικού Δημοψηφίσματος του **1950** έπαιζε όπως ήταν φυσικό ο Μητροπολίτης Κιτίου Μακάριος, ο οποίος, επικεφαλής την Εθναρχική Επιτροπή Λάρνακας, είχε εκδόσει εγκύκλιο στις παραμονές του Δημοψηφίσματος, με την οποία καλούσε το λαό να ψηφίσει υπέρ για να σωθεί, όπως τόνιζε, η τιμή του κυπριακού λαού και να, προστατευθούν τα συμφέροντα του.

Ανέφερε η Επιτροπή:

" Όλοι άνδρες και γυναίκες από **18** ετών και άνω, ως κατακλύσουν αυθόρμητοι ως χείμαρρος ακατάσχετος τους ιερούς τόπους του Εθνικού Δημοψηφίσματος, τις εκκλησίες μας κι ως θέσουν την υπογραφή τους στο έγγραφο τιμής, στο δημοψήφισμα που θα διατρανώσει ότι Έλληνες γεννηθήκαμε κι Έλληνες θα πεθάνουμε. Στον ειρηνικό αυτό αγώνα μας καλούμε όλους τους Κύπριους, όπως υπογράψουν το Δημοψήφισμα, όλους ανεξάρτητα από φυλή ή θρήσκευμα. Η υπογραφή των μη Κυπρίων θα θεωρηθεί ως αλληλεγγύη σε μια επιβεβλημένη ευγενή προσπάθεια για την εξασφάλιση της γενικής ευημερίας, την οποία μόνο εγγυάται η ελεύθερη συμβίωση μέσα σε μια Πολιτεία ελεύθερη, όπου οι λαοί ως σύνολο και οι άνθρωποι ως άτομα υπό τη σκέπη Συνταγματικής Ισοτιμίας έχουν φωνή ελεύθερη, αναδεικνύουν με την κοινή ψήφο τους μια Κυβέρνηση υπόλογη στο λαό και υπόχρεη να προστατεύει ταλικά συμφέροντα και μόνο αυτά. Κι όχι τα συμφέροντα του ξένου κυρίαρχου, τα ξένα δηλαδή προς αυτόν και ως επί το πλείστον αντίθετα προς τα συμφέροντα του.

Και την προστασία αυτή εξασφαλίζει πληρέστατα το Ελληνικό Συνταγματικό Πολίτευμα υπό

τη σκέπη του οποίου καθιερούται η ισότητα δικαιωμάτων μεταξύ όλων των πολιτών ανεξάρτητα από φυλή ή θρήσκευμα.

Όλοι λοιπόν στο δημοψήφισμα. Όλοι, γυναίκες και άνδρες για να σωθεί η τιμή του κυπριακού λαού, προστατευθούν τα συμφέροντα του και να εξασφαλισθεί η γενική ευημερία μέσα στο ηθικό πλαίσιο των δικαιωμάτων του ανθρώπου που πλάσθηκε από το θεό να είναι ελεύθερος.

Παρά τις δυσκολίες που παρενέβαλλε η Βρετανική Κυβέρνηση η Εθναρχία προχωρούσε καλά οργανωμένη προς το Δημοψήφισμα και με αυστηρές οδηγίες σε όλους να αποφύγουν προκλήσεις και όπως αυτό διεξαχθεί μέσα σε ειρηνικά πλαίσια.

ΤΟ ΔΗΜΟΨΗΦΙΣΜΑ: Ενώ πλησίαζε η 15η Ιανουαρίου ο Κυπριακός λαός είχε σχηματίσει σχεδόν την εντύπωση ή συμπεριφερόταν σαν η υπογραφή που θα έβαζε σ' αυτό θα οδηγούσε αυτόματα στην Ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα.

Τις τελευταίες μέρες πριν από τη 15η Ιανουαρίου έγιναν συγκεντρώσεις στα περισσότερα χωριά και αυτών ηγούνταν, παρά την απαγόρευση ή την προτροπή της Βρετανικής Διοίκησης στην Κύπρο, κοινοτάρχες ενώ δάσκαλοι, δημόσιοι υπάλληλοι και αστυνομικοί διαδήλωσαν την απόφαση τους να ψηφίσουν υπέρ του Δημοψηφίσματος.

Πραγματικά η 15η Ιανουαρίου ήταν μια ξεχωριστή ημέρα για τον Κυπριακό λαό.

Όλη η Κύπρος στολίστηκε στα γαλανόλευκα ενώ οι σημαίες αναρτήθηκαν σε κάθε σπίτι και εκκλησία.

Στις εκκλησιές έγιναν πανηγυρικές λειτουργίες με τη συμμετοχή του Αρχιεπισκόπου, των Μητροπολιτών και όλου του Ιερατείου.

Αυτή την Κυριακή ελάχιστοι είχαν απουσιάσει από τις εκκλησιές που ήταν κατάμεστες από κόσμο.

Στις εκκλησιές αναπέμφθηκε δέηση υπέρ της ευόδωσης του αγώνα των Κυπρίων για την Ένωση και στη συνέχεια ένας ένας οι Κύπριοι, άνδρες και γυναίκες, προσυπέγραψαν τα ενωτικά έγγραφα.

Το δημοψήφισμα θα διαρκούσε μια εβδομάδα αλλά

οι περισσότεροι ψήφισαν μόλις κύλισε η πρώτη ημέρα του Δημοψηφίσματος μια και ήταν Κυριακή αργία.

Ήταν πολύ χαρακτηριστικές οι σκηνές που διαδραματίστηκαν. Πολλοί ήσαν εκείνοι οι πιστοί πήγαιναν στην εκκλησία, προσκυνούσαν τις άγιες εικόνες και στη συνέχεια ψήφιζαν.

Σε πολλά χωριά ψήφισαν και πολλοί Τούρκοι. Χαρακτηριστικά στη Φασούλα ψήφισαν όλοι, Έλληνες και Τούρκοι.

Ψήφισαν ακόμη και ξένοι που διέμεναν στην Κύπρο και μέλη των άλλων μειονοτήτων των Αρμενίων, των Λατίνων και των Μαρωνιτών.

Οι κατά τόπους ανταποκριτές της εφημερίδας ΕΘΝΟΣ που πρόσκειτο στην Εθναρχία περιέγραψαν ως εξής τη διενέργεια του Δημοψηφίσματος:

"Την παρελθούσαν Κυριακή **15** Ιανουαρίου, ο Ελληνικός λαός της νήσου μας έδωσε προς τη Μεγάλη Βρετανία την ειρηνική του μάχη κι εξήλθε νικητής και θριαμβευτής, αφού διαδήλωσε ότι η μοναδική ττου θέληση είναι η Ένωση της Κύπρου με τη μητέρα Ελλάδα.

Ολόκληρη η νήσος έπλεε στο γαλανόλευκο χρώμα. Σημαίες κυμάτιζαν στις οικίες και τα καταστήματα, τις λέσχες και τα σωματεία και τα μεγάλα συνθήματα ήσαν ανηρτημένα παντού με τις λέξεις " Ζητούμε την Ένωση", " Ένωση και μόνο Ένωση", " Ζήτω το Δημοψήφισμα", " Ζήτω η Ελλάδα".

Τη χαρμόσυνη αυτή ατμόφαιρα υποβοηθούσε και η ηλιόλουστη ημέρα παρά το ότι η προηγούμενη, το Σάβατο, ήταν μια ημέρα συνεχών βροχών και δριμύτατου ψύχους.

Η ημέρα του Δημοψηφίσματος υπήρξε ημέρα εθνικής πανήγυρης για τον Ελληνικό Κυπριακό λαό, ο οποίος με ενθουσιασμό και συγκίνηση πορευόταν στους ιερούς ναούς για να εκτελέσει το καθήκον του προς τη δούλη πατρίδα του. Οι εκκλησίες ήσαν κατάμεστες από κόσμο, κι οι πιστοί γονυκλινείς δεήθηκαν στον Υψιστο για να δωρήσει Αυτός στην Κύπρο την πολυπόθητη ελευθερία της.

Εναρξη του δημοψηφίσματος έγινε μετά τη θεία

λειτουργία από την 9η πρωινή ώρα εν μέσω γενικών χαμόσυνων κώδωνγκρουσιών. Ο λαός προσερχόταν για να ψηφίσει την Ένωση με χαρά, με ενθουσιασμό και με αποφασιστικότητα, αλλά και με τάξη και ηρεμία. Καθ' όλη την ημέρα κανένα επεισόδιο, έστω και το πλέον ασήμαντο, δεν σημειώθηκε. Και το γεγονός αυτό αποτελεί δείγμα του πολιτισμού του λαού μας, ο οποίος πειθάρχησε πλήρως προς τις συμβουλές της Εθναρχίας.

Η Λευκωσία, από την παραμονή της ημέρας του δημοψηφίσματος είχε προσλάβει πανηγυρική όψη. Χιλιάδες λαού, άνδρών, γυναικών και παιδιών, κατέκλυζαν τους δρόμους. Οι κώδωνες των εκκλησιών ηχούσαν χαρμόσυνα. Οι ιεροί ναοί ήσαν κατάμεστοι από κόσμο. Κατά τη θεία λειτουργία αναπέμφθηκαν παντού δεήσεις υπέρ ευόδωσης της Ένωσης της Κύπρου με την Ελλάδα και μετά την απόλυση ψάλληκε καταनुκτικά από ολόκληρο το εκκλησίασμα ο Εθνικός μας Ύμνος. Ακολούθως ήχησαν οι καμπάνες των εκκλησιών και κάλεσαν το λαό στην υπογραφή του Δημοψηφίσματος.

Στον Καθεδρικό ναό Αγίου Ιωάννου, στον οποίο χοροστάτησε η Α. Μ. ο Αρχιεπίσκοπος και Εθναρχης κ.κ. Μακάριος, που δεήθηκε όπως " ο Υψιστος δωρήσει σε μας την πολυπόθητη Ένωση με τη φιλιότητα μας Πατρίδα Ελλάδα" πρώτος έθεσε την υπογραφή του ο Σεπτός Ιεράρχης και Εθναρχης, αφού έκαμε τρεις φορές το σημείο του Σταυρού κι έδωσε το σύνθημα για τον Εθνικό Ύμνο.

Μετά από αυτόν υπέγραψαν το έγγραφο του Δημοψηφίσματος ο θεοφιλέστος Χωρεπίσκοπος Σαλαμίνος κ. Γεννάδιος, ο Πανοσιολογιότατος Εξαρχος της Αρχιεπισκοπής κ. Ιερώνυμος και το λοιπόν ιερατείο του ναού. Ακολούθως όλος ο λαός άρχισε να θέτει με ενθουσιασμό τις υπογραφές του.

Με τον ίδιο ενθουσιασμό άρχισε η υπογραφή του εγγράφου του Δημοψηφίσματος σε όλους τους ιερούς ναούς. Στον ιερό ναό της Φανερωμένης πρώτος υπέγραψε ο γηραιός πολιτευτής κ. Ιωάννης Κυριακίδης

που ψιθύρισε: "Θεέ μου, ας μη κλείσω τα μάτια μου πριν δω την Κύπρο ελεύθερη".

Αξιο σημειώσεως είναι το γεγονός ότι στον ιερό ναό Τρυπιώτου, ο λαός παραμέρισε για να θέσει πρώτη την υπογραφή της στο Δημοψήφισμα η σεβαστή δέσποινα κ. Ερμιόνη Χρ. Σώζου, σύζυγος του ήρωος Χριστόδουλου Σώζου.

Συγκινητικές σκηνές διαδραματίστηκαν σε πολλούς ναούς. Ολόκληρες οικογένειες προσέρχονταν για να ψηφίσουν. Γέροντες και γριές, υποβασταζόμενοι από μέλη των οικογενειών τους προσέρχονταν στους ναούς, προσκηνούσαν τις Αγίες εικόνες και υπέγραφαν το Δημοψήφισμα.

Ανάπηροι, τυφλοί και ασθενείς προσέρχονταν επίσης με τη βοήθεια άλλων Χριστιανών για να ψηφίσουν.

Κατά διαλείμματα ηχούσαν οι καμπάνες των εκκλησιών μέχρι το βραδυ. Η ψηφοφορία διακόπηκε με κωδωνοκρουσία κατά τη **12** μεσημβρινή ώρα και επανήρχισε με νέα κωδωνοκρουσία την **1η** μεταμεσημβρινή.

Αξίζει να σημειωθεί ότι καμιά προσπάθεια δεν καταβαλλόταν από οποιοδήποτε πρόσωπο για την προσέλευση του λαού στο Δημοψήφισμα.

Η αθρόα συρροή του κόσμου υπήρξε τελείως αυθόρμητη. Χαρακτηριστικό επίσης είναι το γεγονός ότι πολλοί κυβερνητικοί υπάλληλοι, δάσκαλοι, αστυνομικοί και κοινοτάρχες καθώς και πολλοί Αρμένιοι και μερικοί Τούρκοι και Άγγλοι προσήλθαν και ψήφισαν υπέρ της Ένωσης.

Οι ψηφοφόροι έθεταν τις υπογραφές τους σε τέσσερα έγγραφα με τα οποία δηλωνόταν η αξίωση τους όπως η Κύπρος αποδοθεί στην Ελλάδα. Αλλά παραπλεύρως υπήρχαν και τύποι εγγράφων στα οποία οποιοσδήποτε ενίστατο εναντίον της Ένωσης θα μπορούσε να θέσει την υπογραφή του. Να σημειωθεί ότι μέχρι της χθεσινής ημέρας (Δευτέρα **16** Ιανουαρίου) κανένας Έλληνας Κύπριος δεν υπέγραψε το έγγραφο εναντίον της Ένωσης.

Η ψηφοφορία συνεχίστηκε με τάξη μέχρι τις **5.30** μ.μ. Υπολογίζεται ότι κατά την πρώτη ημέρα προσήλθαν και ψήφισαν στην πόλη της Λευκωσίας το **85%** των εγγεγραμμένων ψηφοφόρων. Οποσδήποτε, πολλοί ψηφοφόροι, που δεν κατόρθωσαν να ψηφίσουν κατά την πρώτη ημέρα, προσήλθαν χθες κι έθεσαν τις υπογραφές τους. Στην ύπαιθρο εκείνοι που υπέγραψαν το Δημοψήφισμα κατά την πρώτη ημέρα έφθασαν το **90-95%** των εγγεγραμμένων στους εκλογικούς καταλόγους.

ΚΕΡΥΝΕΙΑ: Παρόμοια ήταν και η εικόνα στην επαρχία Κερύνειας. Μετέδιδε ο ανταποκριτής της εφημερίδας:

Η σημερινή ημέρα υπήρξε για την πόλη και την επαρχία μας ιερή. Η Κερύνεια από νωρίς το πρωί βρέθηκε να πλέει στα χρώματα της Γαλανόλευκης. Τα σωματεία της πόλης εορτατικά διακοσμημένα με συνθήματα, παραστάσεις και σημαίες προσέδιδαν όψη πανηγυρική.

Στην πρόσοψη του οικήματος του Συλλόγου αποφοίτων και πάνω από ένα τεράστιο σύνθημα με τις λέξεις " Ζήτω η Ένωση" υψούτο μια ωραιότητα ανάγλυφη παράσταση του Παρθενώνα.

Γύρω στις **9** το πρωί και χοροστατούντος του Μητροπολίτη κ. Κυπριανού ψάληκε κατανυκτικότητα υπέρ της Ένωσης δέηση στον ιερό ναό Αρχαγγέλου Μιχαήλ, αμέσως μετά το πέρας της οποίας και κάτω από συνεχείς κωδωνοκρουσίες, ο Άγιος Κερυνείας κάλεσε με εμπνευσμένη προσλαλιά τα πλήθη όπως με τη ψήφο τους τιμήσουν τους εαυτούς τους και την Ελλάδα.

Υστερα το εκκλησίασμα μέσα σε συγκινητική ατμόσφαιρα έψαλε τον Εθνικό Ύμνο. Μετά από αυτά άρχισε η ψηφοφορία. Πρώτος υπέγραψε ο Μητροπολίτης.

Στον ιερό ναό Αγίου Γεωργίου στην Πάνω Κερύνεια, της δέησης προέστη ο Αρχιμανδρίτης κ. Ι. Αρνόπουλος.

Τόσο στη Λάπηθο και Καραβά όσο και σε όλα τα χωριά της επαρχίας μας το Δημοψήφισμα διεξήχθη σε ατμόσφαιρα έκακτου ενθουσιασμού. Οι κάτοικοι, με καταφανή συγκίνηση, προσήρχοντο αθρόοι και

υπέγραφαν το έγγραφο της τιμής. Όλα τα μέλη της Κεντρικής Οργανωτικής Επιτροπής Κερύνειας περιήλθαν κατά ομάδες όλα γενικά τα χωριά για να παρακολουθήσουν τη ψηφοφορία και να επιβλέψουν την τάξη.

Είχαμε την τύχη να συνοδεύσουμε μια τέτοια ομάδα σε επίσκεψη της σε επτά χωριά και είδαμε από κοντά τον ενθουσιώδη λαό να κατακλύζει τις εκκλησίες και να ψηφίζει.

Γέροντες και γριές ανάπηροι και ασθενείς, εγκατέλειπαν τα σπίτια τους, παρ όλο το ψύχος που επικρατούσε, και τα χιόνια που υπήρχαν στους δρόμους, για να μη απουσιάσουν από το προσκλητήριο της Ελλάδας.

Μια εβδομηντάχρονη τυφλή γριά, συρόμενη από το μικρό εγγονό της και σταυροκοπούμενη κατευθύνθηκε προς την εκκλησία του χωριού τους, δοξάζοντας μεγαλόφωνα το θεό, διότι την αξίωσε "για να ζήσει για να ψηφίσει την Ελλάδα μας".

Σε άλλη περίπτωση είδαμε γυναίκες του λαού να κλαίνουν με λυγμούς έβγαιναν από τις εκκλησίες, ευχόμενες όπως ζήσουν για να δουν την ημέρα της ελευθερίας.

Εντύπωση μας προξένησε το γεγονός ότι σ' ένα σύμπλεγμα τριών χωριών, όπου οι δρόμοι ήσαν καλυμμένοι από χιόνια όλοι οι κάτοικοι είχαν ψηφίσει μέχρι το μεσημέρι. Σημειωτέον ότι στις περισσότερες περιπτώσεις πρώτοι προσήλθαν για να ψηφίσουν οι Κοινοτάρχες.

Από τους 45 περίπου Έλληνες κοινοτάρχες της επαρχίας μας μόνο τέσσερις δεν υπέγραψαν ακόμη.

Ανταποκριτές ξένων εφημερίδων και πρακτορείων επισκέφθηκαν τόσο την πόλη, όσο κι άλλα κέντρα της επαρχίας μας και διαπίστωσαν την τάξη και ευπρέπεια που επικρατούσε παντού κατά τη διεξαγωγή της ψηφοφορίας και πράγματι καθ' όλη την επαρχία, καμιά ανωμαλία δεν σημειώθηκε. Η ησυχία κι η σοβαρότητα υπήρξε παραδειγματική.

Κατά εξακριβωμένες πληροφορίες μας μέχρι

στιγμής υπέγραψαν στην Κερύνεια περίπου χίλιοι από τους **1300** ψηφοφόρους.

Να σημειωθεί ότι στους εναπομείναντες περιλαμβάνονται οι κυβερνητικοί υπάλληλοι, αστυνομικοί κλπ στους οποίους όπως είναι γνωστό απαγορεύθηκε από την Κυβέρνηση η συμμετοχή στο δημοψήφισμα.

Το ποσοστό των ψηφισάντων στην επαρχία υπερέβη τα **90%**. Σε μερικά χωριά οι κάτοικοι ψήφισαν όλοι.

ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΣ: Η ίδια κατάσταση επικρατούσε και στην Αμμόχωστο. Μετέδιδε ο ανταποκριτής του "Εθνους":

Από τα πρώτα αποτελέσματα του Δημοψηφίσματος από τα χωριά της επαρχίας μας συνάγεται ότι ψήφισαν χθες κατά μέσον όρο το **90%** από τους εγγεγραμμένους στους εκλογικούς καταλόγους.

Στη παλαιά πόλη της Αμμοχώστου ψήφισε και μια γυναίκα Αραβας, ενώ στο χωριό Στύλλοι ψήφισε κι ένας Τούρκος.

Σε μερικά χωριά ψήφισαν από χθες όλοι οι κάτοικοι. Στον Αγιο Νικόλαο ψήφισαν επίσης δυο Τούρκοι κι' ένας Αρμένιος.

Ο Θεοφιλέστατος Χωρεπίσκοπος Σαλαμίνας επισκέφθηκε χθες όλα τα εκλογικά κέντρα της πόλης μας και πολλά της επαρχίας μας κι εξακρίβωσε ότι η ψηφοφορία διεξαγόταν κανονικά.

Στην πόλη μας επικρατούσε χθες μεγάλος ενθουσιασμός. Τα σωματεία, οι λέσχες και τα καταστήματα εκοσμούνται με Ελληνικά χρώματα. Τόσο στην πόλη όσο και στην επαρχία μας η ψηφοφορία διεξήχθη με απόλυτη τάξη και ησυχία. Στο εκλογικό κέντρο Αγιος Νικόλαος προσήλθαν ένας Άγγλος που διαμένει στο ξενοδοχείο Ατλάντα της Λευκωσίας και ζήτησε το δελτίο "Ενιστάμεθα στην Ένωση" το οποίο και υπέγραψε.

Στο ναό του Αγίου Νικολάου προσήλθε και η Αγγλίδα Γ.Α. Άλλαν, η οποία ζήτησε πληροφορίες για το Δημοψήφισμα, τις οποίες της παρέσχε ο Δήμαρχος. Αυτή εξέφρασε την ευαρέσκεια της για την τάξη και τον

ενθουσιασμό του πλήθους και είπεν ότι θα γράψει σε αγγλικές εφημερίδες για την Κύπρο.

Στην πόλη μας συνέβη και το ακόλουθο ατύχημα: Καθ' ον χρόνο κρουόταν η καμπάνα της Αγίας Ζώνης, αποκόπηκε η αλυσίδα της και κατέπεσε με αποτέλεσμα να πληγεί στην κεφαλή ο Νικόλαος Ζαχαρία. Διεκομίσθη στο Νοσοκομείο και η κατάσταση του δεν εμπνέει ανησυχίες.

ΛΑΡΝΑΚΑ: Επί τέλους ξημέρωσε η ιστορική ημέρα της 15ης Ιανουαρίου, την οποία με τόση συγκίνηση ανέμενε ο λαός της Λάρνακας. Από το απόγευμα του Σαββάτου η πόλη έπλεε στο γαλανόλευκο. Τα σπίτια και τα καταστήματα ανήρτησαν τις σημαίες τους οι δε δρόμοι της πόλης στολίστηκαν με χιλιάδες μικρές ελληνικές σημαίες.

Στα πρόσωπα όλων ήταν καταφανής η συγκίνηση και η συναίσθηση ότι η αναμενόμενη αγωνιωδώς ημέρα θα ήταν ένας μεγάλος ιστορικός σταθμός για τους αγώνες του Ελληνικού Κυπριακού λαού. Σε όλων τα μάτια έλαμπε η φλόγα του πόθου της Ένωσης με τη Μητέρα Ελλάδα.

Από νωρίς το πρωί της Κυριακής ο λαός κατέκλυσε τους ναούς της πόλης. Μετά τη λειτουργία και τη δέηση άρχισε η ψηφοφορία. Πλήθη κόσμου σε όλους τους ναούς συνωστίζονταν γύρω από τα τραπέζια ψηφοφορίας αναμένοντας τη σειρά τους να ψηφίσουν.

Ανδρες, γυναίκες, νέοι και νέες υπέγραφαν με παραδειγματική τάξη κι ευπρέπεια. Γέροντες και γριές με τρέμοντα χέρια από συγκίνηση προσέρχονταν και υπέγραφαν με ζωγραφισμένο τον πόνο στα πρόσωπα τους να ζήσουν και να δουν να αποβιβάζονται τα ελεύθερα ελληνικά στρατεύματα με επικεφαλής τους λαοφιλείς βασιλείς μας.

Είδα στη συνοικία Αγίου Ιωάννου αιωνόβιο γριά να σκύβει με κόπο και να περισυλλέγει από τα ρείθρα της οδού μικρή χάρτινη Ελληνική σημαία, να την προσκυνά και να τη φυλάττει στον κόρφο της. Παρακολούθησα σκηνές οι οποίες γέμιζαν τα μάτια του με δάκρυα συγκίνησης.

Μέχρι το βραδυ σχεδόν όλοι όσοι δικαιούνται

ψηφου προσήλθαν και ψήφισαν. Ελάχιστοι απέμειναν που εμποδίστηκαν για διάφορους λόγους, αλλά προτίθενται να ψηφίσουν σήμερα Δευτέρα. Μέχρι της Τετάρτης είναι βέβαιο ότι θα συμπληρωθεί η ψηφοφορία. Αποχή θα τηρήσουν μόνο ορισμένοι κυβερνητικοί υπάλληλοι, ύστερα από τη γνωστή Κυβερνητική εγκύκλιο.

Με τον ίδιο παλμό διεξήχθη το Δημοψήφισμα και στην ύπαιρθο. Επισκέφθηκα πλείστα χωριά στα οποία το Δημοψήφισμα διεξήχθη μέσα σε ατμόσφαιρα εθνικού ενθουσιασμού.

Στην εθνική έπαλξη της επαρχίας μας, την πατριωτική Ξυλοτύμπου, καθ' όλη τη διάρκεια της ημέρας οι νέοι του χωριού χόρευαν στην πλατεία ελληνικούς χορούς κι έψαλλαν εθνικά θούρια.

Την 4ην μ.μ. τους περασμένου Σαββάτου ο Μητροπολίτης Κιτίου κ. Μακάριος μίλησε για το Ενωτικό Δημοψήφισμα στο Μητροπολιτικό ναό Σωτήρος στην Παλαιά Λάρνακα.

Στην ομιλία παρέστη πλήθος κόσμου. Πριν από την ομιλία αναπέμφθηκε δέηση υπέρ ευόδωσης του ενωτικού μας πόθου.

Στη συγκέντρωση παρέστη και ο Φρέντ Σάφνικ, απεσταλμένος της αμερικανικής κινηματογραφικής εταιρείας "Τουέντιθ Σέντσιαρυ Φοξ" ο οποίος κινηματογράφησε σκηνές από τη συγκέντρωση και τις εκδηλώσεις του πλήθους.

ΛΕΜΕΣΟΣ: Ρίγη συγκίνησης διακατείχαν χθες ολόκληρο τον ελληνικό πληθυσμό της πόλης και επαρχίας μας. Η Λεμεσός από το Σάββατο διακοσμίστηκε με ελληνικά χρώματα. Οι καμπάνες των ιερών ναών από το πρωί της Κυριακής καλούσαν το λαό να δώσει την τιμημένη υπογραφή του υπέρ της Ένωσης. Μέχρι το απόγευμα υπέγραψαν στο βιβλίο της τιμής **10** χιλιάδες από τις **13,600** που έχουν δικαίωμα ψήφου. Υπέγραψαν επίσης αρκετοί Τούρκοι, μερικοί Κυβερνητικοί υπάλληλοι και τρεις κοινοτάρχες της πόλης.

Ο Μητροπολίτης Κιτίου, αφού υπέγραψε γύρω

στις **8** το πρωί στον Καθεδρικό ναό Λάρνακας έφθασε στη Λεμεσό, όπου περιήλθε όλες τις εκκλησίες που διεξαγόταν η ψηφοφορία. Σε κάθε εκκλησία ο Μητροπολίτης γινόταν δεκτός από το πλήθος με ζωτοκραυγές και χειροκροτήματα. Ακολουθώντας επισκέφθηκε τα πιο κάτω χωριά όπου παρακολούθησε τη διεξαγωγή της ψηφοφορίας: Ψωνας, Μονάγρι, Αγ. Γεώργιος, Δορός, Λάνια, Τριμίκλινη, Κοιλάνι, Πέρα Πεδί, Βουνί, Μανδριά και Πλάτρες όπου διανυκτέρευσε και απ όπου επανήλθε σήμερα.

Όπως μας δήλωσε σήμερα ο Μητροπολίτης, ο ενθουσιασμός των χωρικών ήταν απερίγραπτος. Υπέγραψαν σε όλα τα ως άνω χωριά μέχρι και του τελευταίου ψηφοφόρου συμπεριλαμβανομένων και των Κοινοταρχών.

Από τα αποτελέσματα που γνώσθηκαν μέχρι σήμερα από τα χωριά της επαρχίας μας υπέγραψε το **95%**. Στο χωριό Φασούλα εκτός από τους Έλληνες ψηφοφόρους υπέγραψαν και σχεδόν όλοι οι Τούρκοι, άνδρες και γυναίκες. Όσοι δεν κατόρθωσαν χτες να υπογράψουν προσέρχονται σήμερα με τον ίδιο ενθουσιασμό. Ελπίζεται ότι μέχρι το προσεχές Σάββατο θα υπογράψουν όλοι, εκτός από τους Κυβερνητικούς υπαλλήλους.

Πρέπει να σημειωθεί ότι κατά τη διεξαγωγή του Δημοψηφίσματος επικρατούσε απόλυτη τάξη τόσο στην πόλη όσο και στην επαρχία.

ΠΑΦΟΣ: Με πρωτοφανή ενθουσιασμό κατήλθε χτες ο λαός της πόλης και της επαρχίας μας στον ειρηνικό αγώνα του Δημοψηφίσματος. Στο Κτήμα ψήφισαν μέχρι το μεσημέρι σήμερα το **85%** των ψηφοφόρων εις δε την ύπαιθρο το **90-92%**.

Κατά τη διάρκεια της ψηφοφορίας επικράτησε απόλυτη τάξη. Αστυνομικοί με πολιτικές ενδυμασίες περιπολούσαν και παρακολουθούσαν τη διενέργεια του Δημοψηφίσματος. Καθόλη την επαρχία μας ψήφισαν υπέρ της Ένωσης μεταξύ άλλων και **20** Τούρκοι, οι περισσότεροι κοινοτάρχες και πολλοί δάσκαλοι.

Σ' ένα χωριό υπέγραψαν κι οι τέσσερις

δάσκαλοι, η σύζυγος του αστυνομικού σταθμάρχη κι οι χωριτικές αρχές.

Επίσης στο χωριό Λετύμπου ψήφισαν όλοι οι ψηφοφόροι περιλαμβανομένου και του Κοινοτάρχη. Στο χωριό Κούκλια ένας Οθωμανός εισήλθε στο ναό, ψήφισε υπέρ της Ενωσης κι ακολούθως βγήκε αναφωνώντας: "Ζήτη η Ενωση".

Οι αστυνομικοί τον έθεσαν υπό κράτηση για πρόκληση ανησυχίας.

Οι μαθητές και οι μαθήτριες του Ελληνικού Γυμνασίου Πάφου κατήλθαν σήμερα σε απεργία σε ένδειξη διαμαρτυρίας κατά της παράτασης της Βρετανικής κατοχής στην Κύπρο.

Στι **9** το πρωί συγκεντρώθηκαν στην αυλή της σχολής όπου στο μέσο ενθουσιώδους και συγκινητικής ατμόσφαιρας ενέκριναν τηλεγράφημα διαμαρτυρίας προς τον Κυβερνήτη, αντίγραφο του οποίου απέστειλαν και στην Εθναρχία. Οι μαθητές και οι μαθήτριες του Ελληνικού Κολλεγίου Πάφου απεστειλαν προς την Α. Μ. τον Αρχιεπίσκοπο και Εθνάρχη Μακάριο τηλεγράφημα στο οποίο τονίζουν ότι σύσσωμος ο μαθητικός κόσμος της σχολής θεωρεί το Ενωτικό δημοψήφισμα ως απαρχή του λυτρωμού της νήσου μας.

Επίσης από τους ανωτέρω μαθητές απεστάλη το ακόλουθο τηλεγράφημα προς την Α. Ε. τον Κυβερνήτη:

" Μαθητικός κόσμος Ελληνικού Κολλεγίου Πάφου, καταδικάζει στάση Κυβέρνησης σας έναντι του δημοσιούπαλληλικού κόσμου για το Δημοψήφισμα".

Πρώτος υπέγραψε στον καθερδρκό ναό της πόλης μας μέσα σε συγκινητικές εκδηλώσεις ο Μητροπολίτης Πάφου Κλεόπας και ακολούθως ο Δήμαρχος κ. Χρ. Γαλατόπουλος.

Μεταξύ εκείνων που ψήφισαν περιλαμβάνεται και ο κοινοτάρχης Κτήματος Μιχ. Ιακωβίδης. Κανένας δεν υπέγραψε ότι ενίσταται στην Ενωση της Κύπρου με την Ελλάδα.

ΣΤΗΝ ΥΠΑΙΘΡΟ: Συγκλονιστικές σκηνές διαδραματίστηκαν και στην ύπαιθρο. Εγγραφε το "Εθνος":

Ο ενθουσιασμός του λαού στην ύπαιθρο υπήρξε χωρίς προηγούμενο. Οι χωρικοί, με ιερά συγκίνηση κι έκδηλη εθνική υπερηφάνεια προσήλθαν στους ιερούς ναούς κι έπραξαν το καθήκον τους, Κοινοτάρχες και αζάδες σε πολλά χωριά, τέθηκαν επικεφαλής των συγχωριανών τους σε πολλά δε μέρη κι οι δάσκαλοι ηγούνταν της πομπής των ψηφοφόρων.

Συγκλονιστικός υπήρξεν ο ενθουσιασμός των γερόντων οι οποίοι με δάκρυα στα μάτια προσκυνούσαν τις Αγίες εικόνες των ναών και ακολούθως έθεταν τις υπογραφές τους με χέρια που έτρεμαν από συγκίνηση στο έγγραφο του Δημοψηφίσματος.

Σ' ένα χωριό ο Κοινοτάρχης κι ο δάσκαλος, αφού τέθηκαν επι κεφαλής των χωρικών μετέβησαν εν σώματι και ψάλλοντες εθνικά εμβατήρια στους ναούς όπου υπέγραψαν το ιστορικό εθναρχικό έγγραφο, αλλού δε οι αστυνομικοί πρωτοστατούσαν σε ενωτικές εκδηλώσεις. Οι γυναίκες με περηφάνεια και με συγκίνηση έκαμαν χρήση του δικαιώματος ψήφου που τους παρεχόταν για πρώτη φορά.

Εκατοντάδες χωρικοί από τα ορεινά χωριά Πολύστυπος, Αλώνα, Πλατανιστάσα, Φτερικούδι, Λειβάδια, Αληθινού, Λαγουδερά, Σαράντι κλπ οι οποίοι αποκόπηκαν από τη πτώση χιονιού σε πεδινά χωριά όπου ασχολούνταν με τις γεωργικές εργασίες τους διήνυσαν πεζή υπό χιονοθύελλα δεκάδες μίλια για να μεταβούν στα χωριά τους και να θέσουν τις υπογραφές τους στο ενωτικό έγγραφο.

ΜΟΡΦΟΥ: Με πρωτοφανή ενθουσιασμό αλλά και με τον ειρηνικότερο τρόπο έγινε χθες έναρξη του ενωτικού Δημοψηφίσματος. Ο λαός ανέμενε με ηρεμία κι υπομονή τη σειρά του για να προσέλθει και θέσει την υπογραφή του κάτω από το ιερό έγγραφο υπέρ της Ένωσης. Η χορωδία της ΟΧΕΝ περιερχόταν με αυτοκίνητο τους δρόμους της κωμόπολης μας ψάλλοντας πατριωτικά άσματα. Λίγο μετά την 1 μ.μ. ώρα έφθασε ο Μητροπολίτης Κερήνειας Κυπριανός, ο οποίος επιθεώρησε την όλη εργασία και στις τρεις εκκλησιές.

Αξιον ιδιαίτερης μνείας είναι το γεγονός ότι

τα ενωτικά έγγραφα υπογράφηκαν από όλους τους κοινοτάρχες και αζάδες της κωμοπόλης μας, των μαθητών του Διδασκαλικού Κολλεγίου Μόρφου, 4 Τούρκων, 2 Ιταλίδων και μιας Γαλλίδας που είναι εγκατεστημένες στη Μόρφου.

Στο Αργάκι ο κοινοτάρχης αφού προσυπέγραψε την εσωτερική αξίωση έθεσε τη σφραγίδα του στο έγγραφο του Δημοψηφίσματος.

Επίσης άλλος κοινοτάρχης της επαρχίας Λευκωσίας αφού υπέγραψε κι' έθεσε τη σφραγίδα του ζήτησε να πιστοποιεί ενυπογράφως κάτω από κάθε τύπο εγγράφου τις υπογραφές των συγγραφέων του.

Επίσης ο δάσκαλος του χωριού Αρσος της επαρχίας Λάρνακας, ηγήθηκε των κατοίκων, οι οποίοι υπέγραψαν μέχρι του τελευαίου το δημοψήφισμα.

Στο Πυρόϊ ο ιερέας αμέσως πριν από την έναρξη της υπογραφής του Δημοψηφίσματος κήρυξε πρόγραμμα εθνικών απαγγελιών και ασμάτων, ο ίδιος δε πριν θέσει την υπογραφή του απήγγειλε στο μέσο γενικής συγκίνησης, στίχους από το ποίημα του Βασίλη Μιχαηλίδη εννάτη Ιουλίου.